

Kıbrıs Türk Şiirinde Garip Akımının İzleri Üzerine Tespit ve Değerlendirmeler

Ahmet Uçar*

Mustafa Yeniasır**

Şevket Öznur***

Burak Gökbulut****

* Uzm. / Exp.

ahmetucarr1997@gmail.com

Lefkoşa / KKTC

** Prof. Dr. / Prof.

Yakın Doğu Üniversitesi, Atatürk
Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği
Bölümü / Near East University,
Atatürk Faculty of Education,
Department of Turkish Language
Teaching

mustafa.yeniasir@neu.edu.tr

Lefkoşa / KKTC

*** Prof. Dr. / Prof.

Yakın Doğu Üniversitesi, Fen-Edebiyat
Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı
Bölümü / Near East University,
Faculty of Art and Sciences,
Department of Turkish Language and
Literature

sevket.oznur@neu.edu.tr

Mersin / TÜRKİYE

**** Prof. Dr. / Prof.

Yakın Doğu Üniversitesi, Atatürk
Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği
Bölümü / Near East University,
Atatürk Faculty of Education,
Department of Turkish Language
Teaching

burak.gokbulut@neu.edu.tr

Lefkoşa / KKTC

Gönderim / Received:

24 Mart 2024

Kabul / Accepted:

19 Kasım 2024

Alan Editörü / Field Editor:

Gülsüm Kırbuş

Öz

Türk edebiyatında Orhan Veli Kanık, Melih Cevdet Anday ve Oktay Rifat Horozcu'nun öncülüğünde ortaya çıkan Garip akımı şiirde yeni bir biçim, dil ve üslup arayışıyla o yıllarda dikkatleri çekmeyi başarmıştır. Kıbrıslı Türk şairler süreç içerisinde hem Divan ve Servet-i Fünun şairlerinden, hem Tanzimat ve Millî edebiyat hareketlerinden hem de Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatı içerisinde yer alan akımlardan ve gruplardan etkilenmiş ve belli bir zaman geçtikten sonra kendi kimliklerini kazanmayı başarmışlardır. Kıbrıs Türk edebiyatında özellikle 1950'den sonra yazılan şiirlerde Garip akımının çeşitli yönlerden izleri görülmektedir. Çalışmada Kıbrıs Türk edebiyatında eserler vermiş olan Mehmet Kansu, Pembe Marmara, Süleyman Uluçamgil, Osman Türkay, Orbay Deliceirmak ve Urkiye Mine Balman'ın şiirleri incelenmiş ve Garip akımının sözü edilen şairleri hangi yönlerden ne derecede etkilediği tespit edilip yorumlanmıştır. Makalede amaçlı örneklemenin bir türü olan kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi temel alınmıştır. Çalışmada verileri toplamada doküman analizi tekniği kullanılmış ve seçilen şiirler betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Başta Mehmet Kansu, Pembe Marmara, Süleyman Uluçamgil, Osman Türkay, Orbay Deliceirmak ve Urkiye Mine Balman'ın şiirleri incelendiğinde Garip akımının yenilik ve özgünlük arayışı, estetik ve biçimsel özgürlük anlayışı net olarak görülmektedir. Bununla birlikte; günlük konuşma dilinin kullanımı, samimi anlatım, sıradan kişilerin-olayların şiirin konuları arasına girmesi gibi yönleriyle de Orhan Veli ve arkadaşları, Kıbrıs Türk şiirinde etkilerini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Garip Akımı, Kıbrıs Türk şiiri, serbest şiir, Orhan Veli Kanık, Türk şiiri.

Interpretations and Evaluations on the Traces of the Garip Movement in Turkish Cypriot Poetry

Abstract

The Garip movement, which emerged in Turkish literature under the leadership of Orhan Veli Kanık, Melih Cevdet Anday and Oktay Rifat Horozcu, managed to attract attention with its search for a new style and language in poetry in those years. Turkish Cypriot poets were influenced by Divan and Servet-i Fünun poets, Tanzimat and National literature movements, and the trends and groups within the Turkish literature of the Republican period. Then, after a period of time, they succeeded to gain their own identity. In Turkish Cypriot literature, the traces of the Garip movement can be seen in various aspects especially in the poems written after 1950. In this study, the poems of Mehmet Kansu, Pembe Marmara, Süleyman Uluçamgil, Osman Türkay, Orbay Deliceırmak, and Urkiye Mine Balman, who have contributed to Turkish Cypriot literature with their poems, were examined and it was identified and interpreted in what ways and to what extent the Garip movement influenced these poets. This study used convenience sampling method, which is a type of purposive sampling. In the study, the document analysis technique was used to collect data, and the selected poems were analyzed through descriptive analysis. When the poems of Mehmet Kansu, Pembe Marmara, Süleyman Uluçamgil, Osman Türkay, Orbay Deliceırmak, and Urkiye Mine Balman are examined, the Garip movement's search for innovation and originality, and its understanding of aesthetic and formal freedom can be clearly seen. Furthermore, Orhan Veli and his friends showed their influence on Turkish Cypriot poetry with their use of colloquial language, sincere narration, and the inclusion of ordinary people and events in the subjects of poetry.

Keywords: Garip Movement, Turkish Cypriot poetry, Free verse poetry, Orhan Veli Kanık, Turkish poetry.

GİRİŞ

Türk edebiyatında çığır açan Garip akımı 1941 yılına kadar Türk şiirinde yapılmayan bir şeyi yapmış ve alışlagelmiş birçok kuralı yıkmıştır. Akımın öncüleri olan Orhan Veli, Oktay Rifat ve Melih Cevdet'in dostlukları neredeyse çocukluk yıllarına dayanmaktadır. Oktay Rifat'ı on üçünde Melih Cevdet'i ise on altısında tanıdığını söyleyen Orhan Veli (Mungan, 2002, s. 8) o yıllarda onlarla birlikte şiirler üretmeye ve şiiri tartışmaya başlar.

Orhan Veli, Oktay Rifat ve Melih Cevdet ölçüsü ve uyağı olmayan sanatsız sade bir dille günlük yaşam olaylarını şiire sokan bir akım başlatır ve bu şiirlerini *Garip* adlı bir kitapta derleyip yayımlarlar. Bunun öncesinde *Varlık* edebiyat dergisinde şiirlerini yayımlayan (1937) bu üç şair Garip kitabı için hazırladıkları ön sözde akımın felsefesini anlatırlar. Bu ön sözde kendilerinden önceki Türk şiirinde karşı oldukları hususları belirterek şiire nasıl baktıklarını açıklamışlar ve ön sözü âdeta bir manifesto biçiminde hazırlamışlardır:

Yeni zevke ancak, yeni yollarla, yeni vasıtalarla varılır. Birtakım ideolojilerin söylediklerini, bilinen kalıplar içine sıkıştırmakta hiçbir sanatkârane hamle yoktur. Yapıyı temelinden değiştirmek lazımdır. Biz, senelerden beri zevkimize, seviyemize, irademize hükmetmiş; onları tayin etmiş, onlara şekil vermiş olan edebiyatların sıkıcı, bunaltıcı tesirinden kurtulabilmek için o edebiyatların bize öğretmiş olduğu her şeyi atmak mecburiyetindeyiz. O ruhu atmak, o seviyeyi kaybetmek, o zevki unutmak mecburiyetindeyiz. Sade güzel telakkimiz değil, bütün telakkilerimiz değişmeli. Yeni unsurlar, yeni malzemeler, yeni söyleyiş tarzları bulmalıyız (Kanık, 2003, s. 339).

Görüldüğü üzere Garip akımı vezin, kafiye ve diğer sanat disiplinlerinin şiirde yer almasıyla, kelimeci anlayış ve imgeli söyleyiş gibi unsurlara karşı çıkmış; halkı halka halkça anlatan bir şiir ortaya çıkarmıştır (Uçar, URL 1). Esasında bu akımın ortaya çıkışını anlayabilmek için 20. yüzyılın başından akımın doğuşuna kadar olan dönemde meydana gelen hadiseleri iyi analiz etmek ve anlamak gerekir. Çünkü 2. Meşrutiyet'in ilanından Cumhuriyet'in ilanına kadar olan dönemdeki siyasi ve sosyo-kültürel yapı akımın oluşumunda etkilidir (Mumcu Ay, 2009, s. 1228). Sözü edilen siyasi ve sosyal olaylardan beslenerek Cumhuriyet yıllarının en çok ses getiren topluluğu olan Garip akımı 1950'de Orhan Veli'nin vefatıyla eski gücünü yitirmeye başlar. "Melih Cevdet Anday ve Oktay Rifat, arkadaşlarının ölümünden sonra bir süre daha genel çizgileriyle hareketin toplumcu yanı ağır basan son örneklerini vermeyi sürdürmüştür. Ancak onlar da 1952'den itibaren şiir sanatlarının çizgisini başka ufuklara çevirmekte gecikmeyeceklerdir" (Sazyek, 1999, s. 48). Garip akımı Orhan Veli'nin ölümüyle duraklama dönemine girmesine rağmen etkisini uzun süre devam ettirmiştir. Özellikle yaşama zevkini ele alan ve gündelik hayattan konuların işlendiği şiirler, devrin şairleri ve genç kuşaklar üzerinde etkili olmuştur. "Cumhuriyet devrinde Garip anlayışını devam ettiren şairler arasında yer alan Halim Şefik Güzelson yaşama sevinci, aşk, tabiat, aylıklık, çocukluk gibi temaları ele almıştır. Şair, Garip anlayışındaki gibi bu temaları gündelik konuşma diliyle anlatmış, konuşma dilini şairaneliğe karşı bir tavır olarak görmüştür" (Öner, 2019, s. 83).

Çalışmanın konusunu teşkil eden Çağdaş Kıbrıs Türk şiirinin özellikle 1980'li yıllara kadar (Turan, 2008) Türk edebiyatındaki eğilim ve akımlardan etkilenen ve bu bağlamda eserler veren, ancak bunun yanında adanın kendi tarihî ve kültürel birikimi üzerine de temellenen bir edebiyat olduğu söylenebilir. Özellikle 1950'li yıllardan itibaren Kıbrıslı Türklere karşı başlayan Rum baskıları 1960'lı yıllarda iyice artmış ve 1974 Barış Harekâtı'na kadar olan süreçte adada millî şiirlerle direniş doruk noktasına ulaşmıştır. Tabii ki bu süreçte Türk edebiyatından etkilenmelerle farklı eserler de verilmiştir. Örneğin "Çığ Hareketi ve Hececiler döneminin dikkat çeken karakteristik özelliği, bir yandan Millî Edebiyat dönemi şiiri ile Beş Hececiler'in yakından takip edilmesi, diğer yandan da Batı edebiyatından,

özellikle İngiliz şiiri ve Shakespeare'den Türkçeye yapılan çevirilerdir" (Ezilmez, 2019, s. 17). 1980 sonrasında ise ada, Akdeniz, evrensellik ve barış temaları da şiire hâkim olmaya başlamıştır (Nesim, 1986, 160; Gökbulut, 2008).

Garip akımının Kıbrıs Türk şiirinde etkisinin görülmeye başlanması 1950'li yıllara denk gelir. Bu yıllar Kıbrıs Türk şiirinde serbest şiirin yoğun olarak kullanılmaya başlandığı yıllardır ve Garip akımının etkisi farklı şairlerde gözüktür. Cihangir'e göre "Garip şiirinin Kıbrıs Türk şiirindeki ilk örneklerine Pembe Marmara'nın şiirlerinde rastlanmaktadır" (2019, s. 134). Garip şiiri etkisinde eserler veren diğer Kıbrıslı Türk şairler ise Mehmet Kansu, Süleyman Uluçamgil, Osman Türkay, Orbay Deliceirmak ve Urkiye Mine Balman'dır.

Bu çalışmanın amacı Kıbrıs Türk edebiyatında Garip şiir akımı etkisinde eserler vermiş olan Mehmet Kansu, Pembe Marmara, Süleyman Uluçamgil, Osman Türkay, Orbay Deliceirmak ve Urkiye Mine Balman'ın bu bağlamdaki şiirlerini inceleyip söz konusu akımdan nasıl ve ne derece etkilendiklerini ortaya koymaktır. Makale ayrıca Garip akımının etkisinin sadece Anadolu coğrafyası ile sınırlı kalmadığını ve yavru vatan Kuzey Kıbrıs'ta da önemli şairlerin bu ilkeler doğrultusunda şiirler kaleme aldıklarını göstermesi açısından önem arz etmektedir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmada nitel yaklaşıma uygun olarak veri toplanmıştır. Nitel araştırma, "gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği" bir araştırma modelidir (Yıldırım & Şimşek, 2013).

Çalışmanın Örnekleme

Çalışmada amaçlı örneklemenin bir türü olan kolay ulaşılabilir örnekleme temel alınmış, böylelikle araştırmacıların önceden incelediği, bilgi edindiği ve içinde Garip akımı bağlamında eserler veren şairlerin şiirlerinin olduğu kitaplar tercih edilmiştir. Çalışmada Mehmet Kansu'nun Fikret Demirağ'la birlikte şiirlerinin yer aldığı *İkinin Yaşamı* (1959) kitabı, Pembe Marmara'nın Selma Yusuf tarafından hazırlanan ve tüm şiirlerinin yer aldığı *Şiirler* (1986) isimli kitabı, Orbay Deliceirmak tarafından hazırlanan *Süleyman Uluçamgil –bütün Şiirleri-* (1989) şiir-inceleme kitabı, Prof. Dr. Şevket Öznur tarafından hazırlanan *Osman Türkay'ın İlk Şiirleri Üzerine Bir Araştırma* (2002) şiir-inceleme kitabı, Urkiye Mine Balman'ın *Yurduma Giden Yollar* (1952) şiir kitabı ve Orbay Deliceirmak'ın *Leylâ ile Köroğlu* (1994) adlı şiir kitabı incelenerek konu bağlamındaki eserler tespit edilmiştir. Söz konusu kitaplardan inceleme için toplamda 27 şiir seçilmiştir.

Veri Toplama ve Analiz Yöntemi

Araştırmada kitaplardan seçilen şiirler betimsel analiz yoluyla çözümlenmiş ve yorumlanmıştır. Bu çalışmada verileri toplamak amacıyla doküman analizi tekniği kullanılmıştır. "Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar" (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 218).

BULGULAR

Kıbrıs Türk edebiyatında serbest şiirin ilk örneği çok daha önceden Larnakalı Mehmet Nazım Bey tarafından verilmiş olsa da Hececi şairlerin bir kısmının özellikle 1950'li yıllarda serbest şiire yönelmelerinde yine sözü edilen yıllarda Anavatan Türkiye'de etkisini gösteren Garip akımının rolü büyüktür. Özellikle serbest şiirin Kıbrıs'taki öncülerinden Pembe Marmara, Osman Türkay, Urkiye Mine Balman, Mehmet Kansu, Orbay Deliceirmak ve Süleyman Uluçamgil'in şiirlerinde Garip akımının izlerine rastlanmaktadır.

Mehmet Kansu'nun Şiirlerinde Garip Akımının İzleri

Kıbrıs Türk edebiyatının en üretken isimlerinden birisi olan Mehmet Kansu (1938-...), şiirde yenilikçi, deneysel arayışlar içerisinde olan bir kişiliğe sahiptir. M. Kansu'nun şiir serüvenine bakıldığında onun çağının tanığı olarak yeniliğin peşinden koştuğu görülmektedir. M. Kansu'nun şiirlerinde Garip akımı, İkinci Yeni Hareketi, Toplumsal Şiir ve Akdenizlilik ile Doğu Akdenizlilik kimliğini yansıtan özellikler dikkat çekmektedir (Turan, 2008). M. Kansu, Ankara Gazi Üniversitesi'nde öğrenci olarak bulunduğu sırada, orada tanıştığı bir diğer Kıbrıslı Şair Fikret Demirağ'la birlikte *İkinin Yaşamı* adlı kitabı çıkarmıştır. Her iki şairin de şiirlerinden oluşan ve 1959'da yayımlanan kitaptaki M. Kansu'nun şiirlerinde Garip akımının izlerine rastlanmaktadır. Kansu'nun aşağıda verilen "Sosyete Cevizi" isimli şiirinde Orhan Veli'nin de sık sık vurguladığı sınıfsal farklılığı mizahi bir üslupla ele aldığını görüyoruz:

*"Anlaşamayız seninle
anlaşamayız
sen sosyete cevizi
ben sokak köpeği
anlaşamayız şekerim
sen sabahları çikulâta yersin
nane yersin
geceleri televizyon seyredersin
benimse ağzım kokar açlıktan"* (Kansu & Demirağ, 1959, s. 9).

M. Kansu'nun yukarıda verilen *İkinin Yaşamı* kitabındaki "Sosyete Cevizi" şiirine bakıldığında Garip akımının etkisi yoğun bir şekilde hissedilmektedir. Söz konusu şiir Kansu'nun Orhan Veli'nin şiirinden nasıl etkilendiğini de ortaya koyan bir niteliğe sahiptir. Öyle ki bu şiir, Orhan Veli'nin "Kuyruklu Şiir" şiiriyle tema ve anlatım açısından da büyük benzerlik taşımaktadır:

*"Uyuşamayız, yollarımız ayrı;
Sen çiğercinin kedisi, ben sokak kedisi;
Senin yiyeceğin, kalaylı kapta;
Benimki aslan ağzında;
Sen aşk rüyası görürsün, ben kemik.*

*Ama seninki de kolay değil, kardeşim;
Kolay değil hani,
Böyle kuyruk sallamak tanrının günü"* (Veli, 2016, s. 136).

Yukarıda verilen her iki şiirde de Garip akımının özelliklerine bağlı olarak gündelik konuşma dili kullanılmış; edebî sanatlar, sanatlar arasılık ve mısraçı anlayıştan uzak durulmuştur. Her iki şiirde de iki kişi arasındaki farklılık aynı anlatım teknikleriyle ifade edilmektedir. Orhan Veli, karşısındaki kişiyle arasındaki farklılığı "çiğercinin kedisi" ve "sokak kedisi" şeklinde kurgularken; M. Kansu ise kendisini sokak köpeğine, karşısındaki sosyete cevizine benzetmektedir. Bu durumun şairlerin şiir yaratım sürecinde bilinçaltında biriktirdikleri gözlemlerinin farklılığından kaynaklandığı söylenebilir. Öyle ki çocukluğu sokaklarda geçmiş olan ve 2001 yılından beri de Lefkoşa'da yürüyüşler gerçekleştiren Kansu, sokaklarda gözlem yaparken köpeklerle de karşılaşmaktadır. M. Kansu'nun "Sosyete Cevizi" şiirine bu açıdan yaklaşıldığında onun Garip akımından etkilendiği sonucuna varılmaktadır.

Kansu'nun *İkinin Yaşamı* kitabında yer alan "Saçma Sapan" adlı şiirinde de Garip akımının izlerine görülmektedir:

*“Saçma sapan konuşma
yaban kız
bana kalbini aç”* (Kansu & Demirağ, 1959, s. 9).

Konuşma dilinin kullanıldığı, sanatlı bir söyleyişten uzak durulan yukarıdaki şiirde şair, karşısındaki kişiye “saçma sapan konuşma” şeklinde seslenmektedir. “Saçma sapan konuşma!” ifadesi gündelik yaşam içerisinde de çok defa kullanılmaktadır. Şiirde dikkat çeken bir diğer unsur ise mizahi bir yaklaşımın bulunmasıdır. Garipçiler, şiirlerinde mizaha da büyük önem vermiştir. İncelenen şiirde de “saçma sapan konuşma”, “bana kalbini aç” dizeleri mizahi üslubun açık bir göstergesidir.

Şair aşağıdaki şiirinde sevgilisine samimi bir şekilde ve konuşma havası içinde seslenmektedir:

*“Suna
doğru söyle bana
beni hiç sevdin mi”* (Kansu ve Demirağ, 1959, s. 5).

İkinin Yaşamı’ndaki “Yazı Tahtası” şiiri hem konuşma dilinin kullanılması hem mizahi bir niteliğe sahip olması hem de şairane söyleyişten uzak durmasıyla Garip akımının izlerini yansıtmaktadır:

*“Adımı kalbinden sil
beni unut dedin
silemem
unutamam
kalbim yazı tahtası değil ki”* (Kansu & Demirağ, 1959, s. 9).

Konuşma dilinin kullanıldığı, mısraçı anlayışın ortadan kalktığı bu şiirde şair, aynı zamanda “adımı kalbinden sil”, “kalbim yazı tahtası değil ki” diyerek şiire mizahi bir hava katmaktadır.

Kansu’nun *İkinin Yaşamı*’nda yer alan “Girne Caddesi” başlıklı şiirinde de Garip anlayışını yansıtan özellikler dikkat çekmektedir:

*“girne caddesi var lefkoşa’da
bilir misiniz
bir okalıptüs
bir kule kapısında
çiçek sinaması bir yanında
anadolu kulübü bir yanında
girne caddesi lefkoşa’nın bağrında
sabahtan gece yarısına dek
insanlar geçer tutkulu
insanlar geçer umutsuz
ve burda beklerler toy aşıklar
sevgililerini
girne caddesi var lefkoşa’da
bilir misiniz
şehitlerimizi burda vermiştik
bu meydanda ağlaşmıştık
en acılı günlerimizde
bu caddede geçti en sevinçli günlerimiz
en güzel meşale
kapı kulesinde”* (Kansu & Demirağ, 1959, s. 10).

Bu şiirde de konuşma diline dayanan, sanatsallıktan uzak, kafiye ve ölçünün kullanılmadığı bir biçim göze çarpmaktadır. Lefkoşa'da 2001 yılından beri yürüyüşler gerçekleştiren, gözlemlediği olay ve durumları anlatılarında, şiirlerinde ve öykülerinde estetik malzeme olarak kullanan Kansu, bu şiirinde de Lefkoşa'da bulunan Girne Caddesi'ni odak noktası yapmaktadır. Kansu'nun yaşadığı şehir olan Lefkoşa'ya yönelik izlenimlerini ele alması onu Garip akımı şairlerine yaklaştırmaktadır. Garip şairleri de benzer bir yaklaşımla yaşadıkları şehir olan İstanbul'u ve çevresini şiirlerinde mekân olarak seçmişlerdir. Şair, bu şiirinde Lefkoşa'nın Girne Caddesi'ndeki okaliptüs ağacına, Çiçek Sineması'na, Anadolu Kulübü'ne yer verirken halkın yaşantısından da görüntüler sunmaktadır. Benzer bir yaklaşımla Orhan Veli Kanık da "İstanbul Türküsü" isimli şiirinde Boğaziçi'ne, Rumeli Hisarı'na, Boğaz'da uçuşan martı kuşlarına yer vermiştir. Şair, "İstanbul'u Dinliyorum" isimli şiirinde de şehirde bulunan Kapalı Çarşı'dan, Mahmutpaşa'dan söz ederken, İstanbul'un doğal manzarasından kesitleri de okuyucuya vermeyi ihmal etmemiştir.

Pembe Marmara'nın Şiirlerinde Garip Akımının İzleri

Pembe Marmara (1925-1984), Kıbrıs Türk şiirinin en önemli kadın şairlerinden biri olarak dikkat çekmektedir. Hececi-Romantik şiirin temsilcilerinden birisi olan ve birçok şiiri bu biçimsel özellikleri taşıyan Marmara'nın asıl önemi ise Garip akımının Kıbrıs Türk şiirindeki öncülerinden birisi olmasıdır. Pembe Marmara'nın şiirleri içli, hınzır ve Kıbrıs Türk şiirinin yenileşmesini sağlayan özelliklere sahiptir (Yaşın, 2019, s. 283).

Sedat Simavi'nin İstanbul'da yayımladığı *Yedigün* dergisinde varlığını gösteren Pembe Marmara, şiirlerini kitap hâlinde yayımlayamamıştır. Pembe Marmara'nın şiirleri daha sonra kardeşi Selma Yusuf tarafından bir araya getirilerek kitap hâlinde basılmıştır (Mapolar, 1986, s. 3). *Şiirler* başlığını taşıyan bu kitapta yer alan toplamda 120 şiirin 60'ı Garip akımı anlayışıyla geriye kalanı ise kafiye ve hece ölçüsüyle yazılmıştır.

Pembe Marmara'nın aşağıda verilen "Ölmek İstemiyorum" başlığını taşıyan şiirine bakıldığında Garip akımının izleri açık bir şekilde görülmektedir:

"Bir gözümü çıkarıp
Kulaklarımı kesmek
Gözlerimden kan
Kulaklarımdan ateş
Çıkana kadar ağlamak
Saçlarımı
Kırpıklarımı sökmek
Çirkin olmak istiyorum
O zaman
Beğenmez belki beni azrail!.." (Marmara, 1986, s. 6).

Şair, bu şiirde Garip akımının estetik ölçütlerine uygun olarak konuşma dilini kullanmış, sanatsal bir söyleyişten uzak durmuş, mısraya değil bütüne önem vermiş ve özellikle kafiye ile hece ölçüsünü kullanmamıştır. Şiirde yaşama isteği içerisinde olan ve ölmek istemeyen şair, Azrail'in kendisini beğenmemesi ve ölümle buluşmaması için çirkin olmayı düşünmektedir. Şair, kendini çirkinleştirerek Azrail tarafından beğenilmeyecek ve böylece, ölümden de kurtulmuş olacaktır. Yaşadığı hastalığın da etkisiyle bu tarz şiirler kaleme alan Pembe Marmara, 1984'te kanser hastalığı nedeniyle hayatını kaybetmiştir. Bundan dolayıdır ki şairin eserlerinde zaman zaman psikanalitik unsurlar da görülmektedir.

Kıbrıs Türk edebiyatından Hececi-Romantik Şiir'in önemli temsilcilerinden olan Pembe Marmara, Garip akımının etkisi altında kalırken, kimi şiirlerinde ses benzerliklerinden yararlanmayı

tamamen bırakmamıştır. Şairin, “Odam” başlığını taşıyan aşağıdaki şiiri Garip anlayışından izler sunmaktadır:

“İki pencere
 Bir kapı
 Sıvası düşmüş
 Bir yapı
 Dört duvar
 Bir dam
 Ne sevimli şu odam
 Duvarda
 Yetmişlik nenemin
 Sararmış tasviri
 Ve
 Ölen şair dedemin
 Silik mısraları
 Ve daha
 Yüzlerce insanın
 Konuşmaz hayalleri
 Dört duvar
 Bir dam
 Ne sevimli şu odam” (Marmara, 1986, s. 7).

Bu şiirde düzenli bir kafiye sistemi bulunmazken kullanılan asonans ve aliterasyonlar dikkat çekicidir. “Odam” şiirinde, şairin gündelik yaşam içerisindeki sıradan bir olayı konuşma dilinden yaralanarak ele aldığı görülmektedir. Şair, odasını betimlerken, iki penceresini, bir kapısını, sıvası düşmüş duvarlarını, damını, duvarlarda nenesi ile şair dedesinin fotoğrafının bulunduğu işaret ederek, bunların ardından “Ne sevimli şu odam” dizesiyle halkın konuştuğu dili tekrar ortaya koymaktadır.

Pembe Marmara’nın Garip akımının etkisini yansıtan en önemli şiirlerden birisi de aşağıda verilen “Aşına” isimli eseridir. Bu şiir aynı zamanda Orhan Veli’nin “Kitabe-i Seng-i Mezar” şiirini çağrıştırmaktadır:

“Köşkün altından geçerdin her gün
 Yukarı ve arkasına bakmadan
 Baston yutmuştu sanki
 Ökçeleri yenikti potinlerinin.
 Kılı göğsü
 Kıravatsız yakasından gözükürdü
 Yere amut yürürdü:
 Ortası çökük şapkasına eteğimdeki leblebileri
 Atmak isterdim geçerken
 Eğer boyu da kavak gibi olsaydı
 Ve
 Ben de
 İyi bir nişancı olsaydım
 Ne yazık,
 Geçmez oldu artık!” (Marmara, 1986, s. 8).

Marmara, halkın içerisindeki bir kişiyi çeşitli yönleriyle ve mizahi bir şekilde ele alarak onun gülünç özelliklerine işaret etmektedir. Bu yapılırken de kafiye, ölçü, sanatlı bir söyleyiş, dizeci anlayış tercih edilmemektedir. Şair, şiirde yer verdiği kişinin her gün köşkün altından geçtiğini, etrafına bakmadığı için “sopa yutmuş gibi” yürüdüğünü, kılı göğsünün kravatsız gömleğinin içerisinde görüldüğünü, “yere amut” bir şekilde adımlar attığını dile getirmektedir. Bu kişinin şapkasının ortası çökük olduğuna dikkat çeken şair, eteğindeki leblebileri bu şapkaya atmak istediğini ancak kendisinin iyi nişancı olmadığını vurgulamaktadır. Şiirde geçen “sopa yutmuş gibi yürümek” ile “yere amut yürümek” ifadeleri konuşma dilinde de gözlemlenmektedir. Bunun yanında şairin eteğindeki leblebilerden de bahsetmesi kadın kimliğini ortaya koymasından da dikkat çekicidir. Şiire genel olarak bakıldığında şairin, Garipçilerin yaptığı gibi toplum içerisindeki sıradan bir kişiyi işlediği göze çarpmaktadır.

Marmara'nın “Derdim” başlığını taşıyan aşağıdaki şiirinde şairin, çocukluk dönemindeki bir bayram gününü anımsadığı görülmektedir:

*“Yatakta geçirdim bayramı
Rozeti göğsüme yatakta taktılar
Ayağıma geldi bayram yemişlerim
Anamın
Babamın
Yatakta öptüm ellerini
Bayramlığı yatakta aldım
Davul kapımda dövündü
Kardeşlerim
Yanımda çaldı düdüklarını
Anam bir salıncak kurdu tavana
'Yavuz' koydu adını
Bayram evimize geldi
Hiç sulanmadı gözlerim
Fakat, ah ne deyim
Macik'te oynanacak
'Altın Şehir'
Yatağımla mı gideyim?” (Marmara, 1986, s. 9).*

Pembe Marmara, bayramı yatakta geçirmek zorunda kaldığını Garip akımının şiir anlayışına uygun estetik bir yaratımla ifade etmiştir. Bununla birlikte Marmara'nın “Anlamadım” başlığını taşıyan aşağıdaki şiirinde de şiirsellikle gerçeklik hastalığı üzerinden karşılaştırılmaktadır:

*“Onun için
'hasta
Gönlü de yasta'
Diyorlar.
Anlamadım
Neresi hasta?
Kalbi yokmuş!
Siz söyleyin
Kalbsiz yaşanır mı hiç?
Benim gibi
Yatakta yatmıyor
Hem*

Kendisine
 Doktor da bakmıyor
 Benim gibi
 Arkası ağrımıyor
 Gene de
 hasta
 Gönlü de yasta
 İmiş
 Anlamadım!.." (Marmara, 1986, s. 11).

Şair, şiirde "o" zamiriyle belirttiği kişinin "hasta ve gönlünün de yasta" olduğu üzerinde durarak, bunu şairane bulmakta ve anlamamaktadır. Asıl hasta olup yataktan çıkamayan, doktorlar tarafından tedavi edilen şair, hastalığın soyut bir durum olmaktan çok birebir deneyimlenen somut bir olgu olduğuna vurgu yapmaktadır. Şair, bunu yaparken de konuşma dilinden yararlanmakta, sanatsallıktan uzak durmakta, kafiye ve ölçü kaygısı yaşamamaktadır. Şiirin biçimine bakıldığında dizeye değer atfetmek yerine, bütüne de önem verildiği görülmektedir. Bu durum da söz konusu şiirde Garip akımının izlerinin olduğunu ortaya koymaktadır.

Pembe Marmara'nın "Ne Olur?" adlı şiirinde de gerek konuşma dilinden yararlanması gerek mizah unsurlara başvurusu gerekse kafiye ve ölçüden uzak durması açısından büyük ölçüde Garip şiiriyle benzerlik taşımaktadır:

"Şu esen rüzgâr
 Saçlarımı
 Süpürge çöpüne benzetti
 Bütün kötü düşüncelerimi
 Alıp götürdü
 Sevgilimi düşünüyordum
 Soğuk rüzgâr
 Burnumu da kızarttı ama
 Çok hoşuma gidiyor
 Kırmızı domates aklıma geldi.
 Ah.
 Keşke olsa da yesem
 Ne olur?" (Marmara, 1986, s. 14).

Bu şiirde soğuk rüzgârın şairin vücudunda yarattığı etki konuşma dili ile anlatılırken, şair rüzgârın, saçlarını süpürge çöpüne benzettiğini belirtmektedir. "Saçların süpürge çöpüne dönmesi" ifadesi gündelik hayatta da kullanılmaktadır. Şair, sevgilisini düşündüğü anda da soğuk rüzgâr nedeniyle burnunun kızardığını dile getirirken, bu durumdan hoşlandığına da işaret etmektedir. Şair, burnundaki kırmızılıkla kırmızı bir domates arasında bağlantı kurarken, domates yemeyi özlediğini mizahi bir üslupla ifade etmektedir.

Benzer bir söylemle Orhan Veli de "Kızılçık" şiirinde konuşma dilinden ve mizah unsurlarından faydalanarak kafiye ve ölçüyü göz ardı etmiştir:

"İlk yemişini bu sene verdi,
 Kızılçık,
 Üç tane;
 Bir daha seneye beş tane verir;
 Ömür çok,

Bekleriz;
Ne çıkar?
İlâhi kızılılık!" (Kanık, 2003, s. 61).

"Bir daha seneye beş verir", "Ömür çok, bekleriz; ne çıkar?" gibi ifadelerde yalın bir söyleyiş ve günlük konuşma dili oldukça dikkat çekicidir. Ayrıca şair Türkiye'de bolca yetişen Kızılılık ağacına "... İlâhi kızılılık" şeklinde seslenirken mizahi bir vurgu da yapmaktadır.

Orhan Veli benzer bir şekilde "Kaside" şiirinde de mizahi unsurları ve konuşma dilini bir arada kullanmıştır:

"Elinde Bursa çakısı,
Boynunda kırmızı yazma;
Değnek soyarsın akşamlara kadar,
Filya tarlasında.

Ben sana hayran,
Sen cama tırman." (Kanık, 2003, s. 65).

Şair, "Kaside" şiirini tamamen serbest bir şekilde kaleme alırken "Elinde Bursa çakısı/ Boynunda kırmızı yazma;/ Değnek soyarsın akşamlara kadar" şeklindeki ifadelerde de konuşma dilinden faydalanmıştır. "Ben sana hayran,/ Sen cama tırman" dizelerinde de yine mizahi bir dokunuş vardır.

Pembe Marmara'nın "Bizim Ev" başlığını taşıyan aşağıdaki şiirinde de Garip akımının etkisi görülmektedir:

"Anam çarşamba karısına benzer
evin içinde
Babam iki karış boyu markuddi
Çocuklar sümüklü alına sanki
Ablam alık
Ben tırmarhanelik" (Marmara, 1986, s. 38).

Bu şiirde biçimsel olarak Garipçilerin savunduğu özgürlüğün sağlandığı göze çarparken, özellikle kelimelerin gündelik yaşamdan seçilmesi ve okuyucuya Kıbrıs ağzından örnekler sunması da oldukça dikkat çekicidir. Şair, evindeki aile üyelerini anlattığı bu şiirde annesini "çarşamba karısı"na benzetirken, babasını kısa boylu olması nedeniyle "markuddi" şeklinde ifade etmektedir. Markuddi, Kıbrıs ağzında, "Uçurtmaların kuyruğuna bağlanan şeritler" anlamına gelmektedir (Kabataş, 2009, s. 417). Şair, şiirin devamında çocukları "sümüklü alına"ya, ablasını "alık"a ve kendisini de tımarhaneliğe benzetmektedir. "Alına" kelimesi de Kıbrıs ağzında "dişi hindi" anlamını taşımaktadır (Kabataş, 2009, s. 63). Şiirde genel olarak konuşma dilinden yararlanılırken Kıbrıslı Türk kimliği de ön planda tutulmuştur.

Türkiye'de tıpkı Orhan Veli Kanık'ın yaptığı gibi *Varlık* dergisinde yazdığı şiirlerle adını duyurmaya başlayan Ümit Yaşar Oğuzcan'ın da Pembe Marmara üzerinde etkisi büyüktür. "Yaşamak Ne Tatlı" isimli şiirinde şair, Ümit Yaşar Oğuzcan'a şu şekilde seslenmektedir:

"Her geçen gün ömrüme yeni bir bahar ekler,
Gönlümde açar güller, uçuşur kelekler,
Bugün düünden neşeli, yarın bugünden tatlı,
Her geçen gün ömrüme, yeni bir bahar ekler" (Marmara, 1986, s. 80).

Süleyman Uluçamgil'in Şiirlerinde Garip Akımının İzleri

Kıbrıs Türk edebiyatında önemli bir yerde duran Süleyman Uluçamgil'in (1944-1964) şiirlerine bakıldığında vatan şiirleri ve geleneksel şiir biçiminin yanı sıra Garip akımının etkisini hissettiren özellikler de dikkat çekmektedir. Uluçamgil, 28 Mart 1944'te Dağyolu'nda doğmuş ve henüz 20 yaşında 21 Temmuz 1964'te Erenköy Direnişi sırasında şehit olmuştur (Deliceirmak, 1989, s. 11). Uluçamgil, şiirlerini 1960-1963 yılları arasında *Nacak* gazetesinde yayımlamıştır. Uluçamgil'in şiirleri onun ölümünün ardından 1967-1968 yılları arasında *Akın-Sanat* gazetesinde çıkmıştır. Uluçamgil'in tüm eserleri onun arkadaşı olan Orbay Deliceirmak tarafından bir araya getirilmiştir. Eserlerinde Kıbrıs ağzına da yer vererek şiirine yerli bir nitelik katan Uluçamgil'in özgün bir şiir dili yarattığı rahatlıkla söylenebilir (Öznur, 2022).

Uluçamgil aşağıdaki şiirinde sıradan bir konuyu halkın konuştuğu dille, hiçbir sanatsal kaygı gütmeyen yazmış ve seviştiği kızlar ile sigara içme eylemi arasında bağlantı kurmuştur:

*"Bunca seviştiğim kızları
İçtiğim sigaralar gibi
Hiç hatırlamamışım
Halbuki ben en çok
Sevişmeyi
Ve sigara içmeyi
Seviyorum.
Uzun lâfın kısası
Bir gün sevişmekten vakit bulup
Kendimi affederek
Seviştiğim kızları
Düşünmek hakkını kendimde bulabilirsem
Anne olduklarını hatırlayıp
Bir sigara yakacağım"* (Deliceirmak, 1989, s. 185).

Bu şiirde seviştiği kızları içtiği sigaralar gibi hiç hatırlayamadığını dile getiren şair, bu durumu mizahi bir şekilde ele alarak Garip akımına yaklaşmıştır. Kadınlara olan ilgisini mizahi bir şekilde ele alan şairlerden birisi de Orhan Veli'dir, şiire bu açıdan da yaklaşıldığında Garip şiiriyle Uluçamgil'in yukarıdaki şiiri arasında benzerlikler daha net olarak görülmektedir.

Orhan Veli'nin aşağıda verilen "Sere Serpe" şiiri de onun kadınlardan mizahi bir şekilde söz ettiği eserlerinden biridir:

*"Uzanıp yatıvermiş, sere serpe;
Entarisi sıyrılmış, hafiften;
Kolunu kaldırmış, koltuğu görünüyor;
Bir eliyle de göğsünü tutmuş.
İçinde kötülüğü yok, biliyorum;
Yok, benim de yok, ama...
Olmaz ki!
Böyle de yatılmaz ki!"* (Kanık, 2003, s. 106).

Bu şiirde yer alan "Bir eliyle de göğsünü tutmuş./ İçinde kötülüğü yok, biliyorum", "Olmaz ki!/ Böyle de yatılmaz ki!" ifadeleri Uluçamgil'in şiirine benzer bir şekilde mizahi söyleme örnek gösterilebilir.

Uluçamgil'in "Lefkoşa'da Çeşme Başı" adını taşıyan aşağıdaki şiirinde de Garip akımının izleriyle karşılaşılmaktadır:

*"Analarının ruhu için yaptırdı
Bu çeşmeleri yaptırılar
Başında karılar kavga kızıştırır"* (Deliceirmek, 1989, s. 258).

Bu şiirden hareketle Uluçamgil'in, Orhan Veli gibi Japon kısa şiiri olan Haiku'dan¹ (Gülcü, 2020, s. 22) etkilendiği söylenebilir. Lefkoşa'daki bir çeşme başında yaşanan gündelik yaşam içerisinde bir olayı anlatan şair, konuşma dilinden de yararlanmaktadır. Şair, birilerinin "analarının" ruhu için yaptırdığı çeşmenin başında kadınların kavga etmesini "Başında karılar kavga kızıştırır" şeklinde konuşma diliyle anlatmaktadır.

Aşağıda verilen bu iki şiir Orhan Veli'nin Haiku tarzı eserlerine örnek gösterilebilir:

*"Gemliğe doğru
Denizi göreceksin;
Sakın şaşırma."* (Kanık, 2003, s. 32).

*"Yosun kokusu
Ve bir tabak karides,
Sandık Burnu'nda"* (Kanık, 2003, s. 218).

Kanık'ın bu iki şiiri gibi Uluçamgil'in "Lefkoşa'da Çeşme Başı" şiirinin de sadece üç dizeden oluşması ve şiirde herhangi bir kafiye ile ölçüye rastlanmaması şairin, bu açıdan da Garip Akımı'ndan etkilendiğinin önemli bir göstergesidir.

Uluçamgil'in "Seni Görünce" başlığını taşıyan aşağıdaki şiirine bakıldığında şairin sevdiği kişiyi gördüğü anda yaşadığı mutluluğu tema olarak seçtiği dikkat çekmektedir:

*"Tanrının alaycılığı iki uçluk bir şiir
Neylersin
Sen esmer kızsın kırmızı seni açar
Benimse bütün erkekliğim
Dal dal oluyor seni görünce
Hoşuma gidiyorsun"* (Deliceirmek, 1989, s. 220).

Şair, şiirde seslendiği esmer kızın kırmızı kıyafetler giymesinin onu güzelleştirdiğine işaret ederek, söz konusu kıyı gördüğünde bütün erkekliğinin dal dal olduğunu ve kızdan hoşlandığını ifade etmektedir. Garip akımı, yalnızlık, sessizlik, aşk acısı gibi bireysel temaların yanı sıra bu şiirde olduğu gibi yaşama sevincine yönelik temalara da ağırlık vermiştir. Bununla birlikte Orhan Veli'nin şiirlerinde benzer şekilde belli ölçüde erotizmin de yer aldığı görülmektedir:

*"Aynada başka güzelsin,
Yatakta başka;
Aldırma söz olur diye;
Tak takıştır,
Sür sürüştür;
İnadma gel,*

¹ Haiku, dünyadaki en kısa şiir biçimi olarak bilinmektedir. Haiku, haika (şakalı dizi şiir) adı verilen şiir türünün oluşumu içinde önem kazanan hokkudan (şakalı şiirin başlangıç dizesi) bağımsız bir biçim olarak Japon edebiyatında yer etmiştir (Tekmen, 2010, s.152).

*Piyasa vakti,
Muhallebiciye.*

*Söz olurmuş,
Olsun;
Dostum değil misin?" (Kanık, 2003, s. 67).*

Orhan Veli'nin "Söz" şiirinde geçen "Aynada başka güzelsin,/ Yatakta başka" dizelerine yansıyan erotizm, Uluçamgil'in yukarıda verilen "Seni Görünce" şiirindeki erotizmle oldukça yakındır.

Uluçamgil'in Garip akımının etkisini en çok hissettiren yapıtlarından birisi de "Ben Âşık Olduğumda" şiiridir:

*"Ben sevdim eller aldı kabilinden şarkılar dinmez ki
Sert kayalara özgürlüğün bende
Sarhoşum deli değil
Bir Orhan Veli söylemiş bunu
Ama içki şişesine girilmez ki..." (Deliceirmak, 1989, s. 167)².*

Şair, bu şiirinde metinler arası ilişkiden faydalanarak, Orhan Veli'nin "Eskiler Alıyorum" şiiriyle bağlantı kurmaktadır. Orhan Veli, söz konusu şiirde "Bir de rakı şişesinde balık olsam" dizesine yer vermiştir. Uluçamgil'in yukarıdaki dizelerde geçen "Bir Orhan Veli söylemiş bunu / Ama içki şişesine girilmez ki" ifadelerine bakıldığında Orhan Veli'nin adı geçen şiirine göndermede bulunduğu görülmektedir. Bu durum aynı zamanda onun Garip şairlerini okuduğunun da önemli göstergelerinden biridir (Şen, 2016, s. 90). Bununla birlikte Şen, Garip Akımı'nın Süleyman Uluçamgil'in şiirleri üzerindeki etkilerini incelediği bildirisinde, şairin biçim özellikleri açısından tamamen Garipçilere bağlı olduğunu ve bireysel temalı şiirlerinin de Garip Akımı'nın bütün özelliklerini barındırdığını vurgulamıştır. Can Şen çalışmasının sonunda Uluçamgil'in, Garip Akımı'ndan büyük ölçüde etkilendiğinin altını çizmiştir (2016, s. 105-106).

Osman Türkay'ın Şiirlerinde Garip Akımının İzleri

Osman Türkay (1927-2001), Kıbrıs Türk edebiyatını yurt dışında temsil etmiş en önemli şairlerden biridir. Nobel edebiyat ödülüne aday gösterilmiş tek Kıbrıslı Türk şair olan Türkay, 16 Şubat 1927'de Kazafana'da (Ozanköy) dünyaya gelmiştir. Londra'da gazetecilik eğitimi alan ve felsefe öğrenimi gören Türkay, şiirlerini *Beşparmak*, *Varlık* ve bir dönem görev yaptığı *Hürsöz* gazetesinde yayımlamıştır (Hakeri, 2000, s. 128). Osman Türkay'ın ilk şiirlerine bakıldığında kafiye ve hece ölçüsünü kullandığı görülmektedir. Türkay'ın aynı dönemde *Beşparmak* dergisinde yayımlanan şiirlerinde ise serbest ölçünün, konuşma dilinin, az sayıda edebî sanatın kullanıldığı ve böylelikle Garip akımından izler bulunduğu göze çarpmaktadır. Son dönem şiirlerinde uzay çağı temalarını yoğun olarak işleyen Türkay, Uzak Şairi olarak da bilinmektedir.

İlk şiirlerinde genellikle hece ölçüsü ve kafiyeyle varoluşunu sağlayan bir şiir biçimini tercih eden Osman Türkay'ın bazı yapıtlarında Garip akımının etkisi göze çarpmaktadır. Türkay'ın, "Gerçeküstü Mucize" isimli şiirinde Garip akımının özellikleri görülmektedir:

*"Ne Piccadilly meydanındaki renkli ışıklar,
Ne Buckingham sarayındaki avizeler,
Ne Westminster'in yıldızları, kabartmaları
Dört duvar, bir döşeme, bir dam*

² Süleyman Uluçamgil genç yaşta şehit düştüğü için şiirleri ve diğer eserleri daha sonra Orbay Deliceirmak tarafından kitap haline getirilmiştir.

Zavallı odam.

*Ne Regent sokağındaki göz kamaştırıcı vitrinler,
Ne vitrinlerden gülen mankenler,
Ne de Maples'in mobilye mağazalarında
Ceviz eşyanın şehvetli yumuşaklığı:
Bir yatak, bir masa, kalem ve hokkam
Olanca eşyam.*

*Ne Soho'daki lüks lokantalar,
Ne Saray'daki hodgâmlar panayırı
Ne de tropik ülkelerin acayip meyvaları:
Bir tencere, bir çatal, bir tabak
Tamtakır mutfak.*

*Bu akşam duvarlar ağladı halime,
Bu akşam çiçekler sarktı tavandan
Dört yanına başıboş, salkım saçak:
Uykuya dalıyorum
Ve inandırmak için sizi
Rüyamda duvarların resmini alıyorum.*

*Bu akşam bambaşka dünyam
Bu akşam gömgök oldu odam
Bütün insanlardan ve dünyalardan ayrı
Doruğunda Turi Sinanın
Ben ve bilinmiyen bir Tanrı
Çene çaldık, sohbet ettik
Musa yambaşımında tercümanım!*

*Unuttum yalnızlığımı, yoksulluğumu
Unuttum cümle acıları...
Dedim ki artık sesinle mesudum
Karnım tok, sırtım bütün
Uykumun içinde tekrar
Yattım uyudum!" (Öznur, 2002, s. 103-104)*

Garip akımında gündelik insanın dertlerini ve yaşamını ele alan şiirler oldukça dikkat çeker. Yoksulluk, mahrumiyet, yaşamda çekilen acılar, aşk, gündelik hayatın durum ve olayları Garip şiirinde sıklıkla konu edilir. Osman Türkay da bu şiirinde Londra yaşamında içinde bulunduğu sıkıntılı durumdan bahsetmektedir. Örneğin 1. ve 2. bent sonunda yer alan "Dört duvar, bir döşeme, bir dam/ Zavallı odam" ve "Bir yatak, bir masa, kalem ve hokkam/ Olanca eşyam./ Bir tencere, bir çatal, bir tabak/ Tamtakır mutfak." dizeleri günlük yaşamda karşılaşılabileceğimiz sıradan, yoksul bir insanın yaşamını gözümüzde canlandırır niteliktedir. Şair bu kısır döngü içindeki yoksul durumundan ancak rüyalarında kurtulabildiğini de şöyle ifade eder: "Unuttum yalnızlığımı, yoksulluğumu/ Unuttum cümle acıları/ Uykumun içinde tekrar/ Yattım uyudum". Bununla birlikte şair, şiirde çok az sayıda edebî sanat kullanırken, büyük oranda kafiyeden de uzak durmuştur.

Osman Türkay'ın "Ömrümün Dağlarında" şiirinden alınan aşağıdaki dizelere bakıldığında şairin yine edebî sanatlara ağırlık vermediği ve konuşma diline yaklaştığı görülmektedir:

*"Eski bir köy evinde doğdum
Hafızam iyi olmasına iyi değil ama
Nasıl dünyaya geldiğimi hatırlayıp
Anlatmak isterdim size.*

...

*Benim doğduğum yıl
Atatürk Kastomunu'da şapka giymişti
Benim doğduğum yıl
Einestein atom formülünü düşünürdü
Benim doğduğum yıl
T.S. Eliot İngiliz uyruğuna girmişti
Benim doğduğum yıl
Behlül Hüseyin ile Dilli Razge evlenmişti
Benim doğduğum yıl
Kış zorlu gelmiş
Rüzgar bir sürü çam devirmişti*

...

*Sessin şakrak kalbin sımsıcak benzın uçuk
Sen miydin kırlarda menekşe toplayan çocuk
Sen miydin oynayan minnacık bebeklerle
Daldan dala uçan serseri keleklerle...
Salla şu dalı salla
Ağaçlar salınır salıncaklarla
Tahtalar oynar
Tahtaravanlarla
..." (Öznur, 2002, s. 123-130)*

Şiirde çocukluk dönemlerini anımsayan şair, sohbet samimiyetinde bir dil kullanmaktadır. Şiirin henüz ilk bölümündeki "Hafızam iyi olmasına iyi değil ama / Nasıl dünyaya geldiğimi hatırlayıp / Anlatmak isterdim size." dizeleri bu noktada önem taşımaktadır.

Osman Türkay, aşağıda verilen "Süt Mavi Musiki" şiirinde Londra'ya geldiği ilk yılların izlenimlerini Garip akımında olduğu gibi yaşama sevinci ile birlikte vermiştir:

*"Hâlâ bugün gibi hatırımdadır
Londra'ya geldiğim yıl
Bir Mayıs sabahı erken kalkmışım
Gün bir tuhaf aydınlık
Gök bir tuhaf maviliydi
Havadan, ışıktan, sıcaktan, soğuktan yana
Gün gün üstüne yılan gibi gömlek değiştiren
Bir dev şehrin bu aydınlık
Kimbilir belki de en güzel haliydi.*

Çıkıp bahçeye bir ağaca sırtımı verdim
Taze bitkiler, körpe tomurcuklar ıslıl ıslıldı
Bir haz vardı içimde bir haz
Durdum üşenmeden yaprak uçlarındaki çiğleri saydım:
Bu ıslık cümbüşü içinde şöyle bir ara
Sandım ki gökyüzünden çığ halinde kopan
Aydınlık müziğin ortasındaydım..." (Öznur, 2002, s. 100).

Garip akımı temsilcilerinden Oktay Rifat Horozcu da bu şiirinde şükrederek, yaşama karşı olan sevgisini dile getirmektedir:

"Şükür
Potinlerimle paltoma
Teşekkür etmeliyim
Teşekkür etmeliyim yağın kara
Bu güne bu sevince
Yere bastığım için şükür
Şükür gökyüzüne toprağa
Adını bile bilmediğim yıldızlara
Suya ateşe hamdolsun." (Terzi, 2019, s. 73)

Orhan Veli'nin aşağıda verilen şiirinde de yaşama sevinci açıkça göze çarpmaktadır. Şairin küçük şeylerden bile heyecan duyup mutlu olabildiği görülebilmektedir:

"Ne kadar güzel
Çayın rengi ne kadar güzel,
Sabah sabah
Açık havada!
Hava ne kadar güzel!
Oğlan çocuk ne kadar güzel!
Çay ne kadar güzel!" (Kanık, 2003, s. 54)

Türkay da yukarıda verilen "Süt Mavi Musiki" şiirinde bazı dizelerde edebî sanatlara başvurmuş olsa da şiirin genelinde konuşma dili kullanmış, kafiye ve ölçüden de uzak durarak Garip şiirine yaklaşmıştır. Şair, gözlemediği şeylerin, içinde bir haz yarattığını, kendini aydınlık bir müziğin ortasında bulduğunu şiirde vurgulamıştır.

Orbay Deliceirmek'in Şiirlerinde Garip Akımının İzleri

Kıbrıs Türk şiiri içerisinde önemli bir yeri olan Orbay Deliceirmek (1942-...), Nacak, Uyarı, Akın-Sanat ve Söz gibi gazetelerde yazılar kaleme almış; edebiyat öğretmeni Halid Akarca'nın teşvikiyle şiire yönelmiştir. Varlık yayınlarının Anadolu'da bulunan Türk edebiyatıyla adada gelişen Kıbrıs Türk edebiyatı arasında bir köprü görevi gördüğünü ifade eden Deliceirmek, ilk şiir kitabını da 1961 yılında Peykin Telsizinden ismiyle yayınlar. Şiirlerini sade bir dille yazan Orbay Deliceirmek'in en çok etkilendiği şairler arasında İlhan Berk, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Nazım Hikmet, Attila İlhan, Orhan Veli Kanık, Oktay Rifat Horozcu ve Melih Cevdet Anday gelmektedir (Aktaş, 2019, s. 505). Deliceirmek, Bursa Gözlüm isimli kitabında Garip şairlerine şu şekilde seslenmektedir:

"Orhan Veli, Melih Cevdet, Oktay Rifat'a,
Kıtlık Devri Şairleri
Birinci şair:
Ben fakir bir şairim,

Ekmek yok yeyim,
Su yok içeyim,
Bari ramazan gelse,
Avunsam" (Aktaş, 2019, s. 507).

Türkçeye karşı hassasiyeti ile bilinen Orbay Deliceirmak'ın "Türkçem" isimli şiirinde Garip şiirinin anlayışına uygun olarak sade ve serbest bir söyleyiş dikkat çekmektedir. Şair, sözü edilen şiirde Türkçenin hem kendisi hem de içinde bulunduğu toplum açısından önemini şu mısralarla dile getirmektedir:

"Türkçem,
Dilimin varı yoğu,
Türkçem,
Usumu uyandıran Doğu...
Türkçem,
Gönlümün sevda odağı,
Gönlümün güneşi,
Gecemin ayı...
Türkçem,
İngilizce sevemem ki Leylâ'yı" (Deliceirmak, 1994, s. 61).

Sürrealizm etkisiyle birlikte edebiyatımızda kullanılmaya başlayan otomatik yazı anlayışı beraberinde üç – beş mısradan oluşan küçük şiirleri de getirmiştir. Türk şiirinin istirahat alanı olarak bilinen Garip şiirinde de otomatik yazı anlayışıyla kaleme alınan küçük şiirler ön plana çıkmaktadır.

"Ne atom bombası,
Ne Londra konferansı,
Bir elinde cımbız,
Bir elinde ayna,
Umurunda mı dünya!" (Kanık, 2003, s. 98).

Deliceirmak şiir kitaplarında da benzer bir anlayışla kaleme alınan küçük şiirler oldukça dikkat çekicidir:

"Uçarken sevişen çekirge,
Söyle,
Uçmak mı güzel,
Sevişmek mi" (Deliceirmak, 1994, s. 45).

Urkiye Mine Balman'ın Şiirlerinde Garip Akımının İzleri

Kıbrıs Türk şiirinde 1943 Kuşağı içerisinde de adına yer verilen Urkiye Mine Balman (1927-2018), Hececi-Romantik şairlerden birisidir. Balman'ın şiirleri Kıbrıs'taki Türkçe gazete ve dergilerin yanı sıra Türkiye'deki *Yedigün* ve *Türk Dili* dergilerinde de yayımlanmıştır (Yaşın, 2019, s. 281). 29 Ocak 1927'de Lefkoşa'da doğan ve öğretmenlik de yapan Mine Balman, bazı şiirlerinde kafiye ve ölçüyü kullanmış olsa da Garip akımının izlerini taşıyan serbest ölçüyle de eserler vermiştir.

Urkiye Mine Balman'ın *Yurduma Giden Yollar* kitabındaki "Fukaralar" başlığını taşıyan aşağıdaki şiirine bakıldığında Garip akımının izleri dikkat çekmektedir. Balman, halkın yaşantısını halkın diliyle anlattığı bu şiirinde dönemin sosyolojik yanlarına da işaret etmektedir:

"Parça, parça yamalı elbisesi
Kırçillaşmış sakalı bir karış.

Yoksul bir ifade titreyen sesi.
Bir elinde bir sepet
Ötekinde sopası
Bir Cuma gün oldu mu
Fukaralar görünür ihtiyar, sakat,
Gezer şehirdeki bütün evleri,
Böyle her Cuma gün öğle üzeri
Bilmem kaç defa kalkarım sofradan
Bir dilim ekmek, bir kuruş versem
Şükranı ruhuma damlar" (Balman, 1952, s. 73).

Orhan Veli Kanık da "Kitabe-i Seng-i Mezar" isimli şiirinde benzer bir söylemle karşımıza çıkıyor. Şiirin öznesi konumunda bulunan Süleyman Efendi, garip, silik, toplum tarafından öldüğü bile fark edilmeyen bir insan olarak çiziliyor. Orhan Veli'nin; sıradan, fakir bir insan konumunda bulunan Süleyman Efendi'den söz ederken halkın söyleyişlerinden yararlanması da oldukça dikkat çekicidir:

"Hiçbir şeyden çekmedi dünyada
Nasırdan çektiği kadar;
Hattâ çirkin yaratıldığından bile
O kadar müteessir değildi;
Kundurayı vurmadağı zamanlarda
Anmazdı ama Allah'ın adını,
Günahkâr da sayılmazdı.
Yazık oldu Süleyman Efendi'ye" (Kanık, 2003, s. 45).

Balman; hiçbir kafiye, ölçü ve sanat kaygısı gütmeyen yazdığı şiirde "fukara" olarak adlandırılan yoksul kişilerin İslam dünyasının en kutsal günü olan cuma günleri dilenmek için evleri dolaştığı üzerinde durmaktadır. Bilindiği üzere Garipçiler de halkın yaşantısını halkın konuştuğu dille anlatma anlayışını benimsemiştir. Şiire bu açıdan yaklaşıldığına Garip akımının etkisi kendini göstermektedir.

Balman'ın "Ayakkablarım" adlı şiirine bakıldığında şairin Garip akımının şiir anlayışına uygun olarak kafiye ve ölçüden uzak durduğu göze çarpmaktadır. Şiirde bazı dizelerin son kelimelerinde ses benzerlikleri bulunsa da şairin, geleneksel şiirin sistemli kafiye düzeninden uzak durduğu görülmektedir:

"Benim kahverengi ayakkablarım
Hiç böyle değildi.
Taşlı sokaklarda
Caddede, ovada, parkda
Bilmeden tâsayı, derdi
Pazara gider,
Komşulara gider,
Kışın yağmurunda
Yazın sıcağında
Dünyayı ayaklarımda gezerdi.
Bilmem ki artık ne oldu?
Söküldü, boyası soldu.
Kimbilir, belki onlar da
Benim gibi gezmekten yoruldu!.." (Balman, 1952, s. 107).

Şair, halkın içerisinde birisi olarak kendi yaşam serüvenini anlattığı bu şiirinde halkın konuşma diline dayanan bir söyleyişi de benimsemiştir. Şairin ayakkabılarının komşuya ve pazara gitmesi; sokaklarda, parklarda dolaşması aslında halkın yaşamını da ortaya koymaktadır.

Urkiye Mine Balman'ın Garip akımının etkisini hissettiren şiirlerinden bir diğeri de "Bir Çocuğun Merakı"dır:

*"Neden acaba anneciğim
Geceler karanlık olur?
Ve aydınlık gündüzler!..
Akşam kaybolan güneş
Nereye gider?
Acaba ben uyurken
Bulutlar da yatar mı?
Aydedeye söylesem
Bana gökten
Yıldızları atar mı?
Anlatsana anneciğim
Karanlık nasıl kaybolur?
Neden horozlar ötünce
Ve ben uyanınca
Sabah olur?.." (Balman, 1952, s. 115).*

Bu şiirde dikkat çeken unsurların başında tema ile biçimin uyumlu olmasıdır. Şair, bir çocuğun meraklı hâlini çocuğun dili ve hayal dünyası içerisinde sunmaktadır. Şiirdeki çocuk karakter, annesine gecenin ve gündüzün varoluşu üzerine sorular yöneltilmektedir. Annesine "anneciğim" şeklinde seslenen karakter, uyuduğunda bulutların da yatıp yatmadığını dile getirirken, gökyüzündeki ayı ise "Aydede" şeklinde tanımlamaktadır. Çocuk masumiyetinin ortaya çıkardığı merak unsuru şiire halkın konuştuğu bir söyleyiş özelliği katarken, bu durum aynı zamanda Garip akımının anlayışını anımsatmaktadır.

SONUÇ

Şiir sanatıyla ilgili ortaya koyduğu görüşlerle hem dönemi içerisinde hem de daha sonraki yıllarda çok büyük tepkiler toplayan Garip akımı aynı zamanda azımsanmayacak sayıda şiir severi de kendi anlayışları çerçevesinde toplamayı başarmıştır. Hareket, Orhan Veli'nin ölümünden sonra gücünü kaybetmiş olsa da uzun yıllar etkisini sürdürmüş ve şiiri sadece duyguların anlatımı olarak görmeleri çok sayıda insanın takdirini toplamalarına da yetmiştir.

Anavatan Türkiye'de yaşanan siyasal, sosyal ve kültürel her olayı yakından takip eden Kıbrıs Türk şairleri, 1950'li yıllarda Türk edebiyatında geniş bir yankı uyandıran Garip akımından da etkilenmişler ve akımın ilkelerini Kıbrıs Türk şiiri içerisinde başarıyla uygulamışlardır. Çalışmada ele alınan şairlerin Garip tarzının dışında kaleme aldıkları eserleri olsa da genel anlamda verilen örneklerden de görüleceği üzere söz konusu akımın etkisinde yazmış oldukları azımsanmayacak sayıda şiirleri de mevcuttur.

İncelenen şiirlerde Kıbrıs Türk şairleri, geleneksel beyit, kıta, dörtlük gibi nazım birimlerinden ve kafiye ile vezinden uzak durmuşlardır. Süleyman Uluçamgil, Mehmet Kansu, Urkiye Mine Balman, Osman Türkay, Orbay Deliceirmek ve Pembe Marmara gibi şairler, Kıbrıs Türk'ünün millî mücadele yıllarında daha çok yaşama sevgisi ve aşkı ele aldıkları şiirleriyle Garip akımına yaklaşmışlar ancak özellikle Süleyman Uluçamgil, Mehmet Kansu, Urkiye Mine Balman, Orbay Deliceirmek ve Osman

Türkay sayıları farklı olsa da söz konusu yıllarda verilen mücadeleyi işledikleri şiirlerinde konu olarak Garip şiirinden uzaklaşmışlardır. Bununla birlikte sıradan insanı şiire konu etme, halk söyleyişinden ve bilinçaltından yararlanma, mizahi bir anlatıma başvurma, anlama büyük önem verme, çocukluğa yer verme ve kaleme aldıkları bazı küçük şiirlerle Kıbrıs Türk şairleri, Garip akımının Ada'da da devam eden temsilcileri olarak dikkat çekmişlerdir.

SUMMARY

Throughout history, Cyprus, which has been ruled by various nations and empires, primarily the Ottomans, has developed a literature that bears the traces of many cultures in parallel with social life. However, considering the perspective of Turkish Cypriot literature, it is quite striking that it has been shaped by the presence of Turkish on the island and its influence of political, social and communal events. The early works of Turkish Cypriot literature were given with the conquest of the island by the Ottoman Empire, which lasted for centuries after 1571. Following the conquest of the island, the Turks who settled on the island brought their language and culture with them. Therefore, when the folk literature products in Turkish Cypriot literature are examined carefully, it is seen that genres such as folk tales, proverbs, epics, folk songs and legends are parallel to Turkish folk literature in Anatolia. Some of the "Syllabist" poets who influenced Turkish Cypriot literature switched to free verse in the 1950s. The influence of the "Garip" movement is also seen in the transition of Turkish Cypriot literature to free verse, and this transition followed Turkish literature with a delay of about 10 years. The "Garip" movement, which revolutionized Turkish literature during the Republican period, determined the basic principles of poetry as unrhymed and unmetred poetry, expanding the readership, utilizing all the possibilities of the spoken language, excluding other arts from poetry, valuing the whole of poetry rather than the "word-centered" approach, using the subconscious, and avoiding literary arts. "Garip" poets rebelled against all poetic rules and displaced aesthetic values. In this study, data was collected with a qualitative approach. Convenience sampling, which is a type of purposeful sampling, was adopted in the research, and for this reason, books containing poems of poets who had previously been examined, learned, and produced works in the context of the Garip movement were preferred. This study includes poems from Mehmet Kansu's book "İkinin Yaşamı" (1959) written with Fikret Demirağ, Pembe Marmara's poetry book "Şiirler" (1986) prepared by Selma Yusuf, "Süleyman Uluçamgil-Bütün Şiirleri" (1989) poetry review book prepared by Orbay Deliceirmak, "A Research on Osman Türkay's First Poems" (2002) titled poetry review book prepared by Prof. Dr. Şevket Öznur, the poetry book "Leylâ ile Köroğlu" (1994) by Orbay Deliceirmak, and the poetry book "Yurduma Giden Yollar" (1952) by Urkiye Mine Balman, all of which were examined to identify poems within the context. A total of 25 poems were selected for analysis from the mentioned works. In the study, the poems selected from the books were analyzed and interpreted through descriptive analysis. Based on the findings of the study, it can be seen that the "Garip" movement influenced the poems written during the localization period in Turkish Cypriot literature. This period is referred to as the "Transition to Free Poetry" in Turkish Cypriot literature. The influence of the "Garip" movement can be seen in the poems of Pembe Marmara, one of the syllabic romantic poets in Turkish Cypriot poetry. The first poems of Osman Türkay, who was later recognized as the "Poet of Space" and nominated for the Nobel Prize in Literature, also bear the traces of the "Garip" movement. In addition, some poems of Urkiye Mine Balman, one of the first female representatives of Turkish Cypriot poetry, Süleyman Uluçamgil, who was martyred at a young age, and Mehmet Kansu, were influenced in terms of both discourse and language, as well as content and form, by the "Garip" movement, which includes Orhan Veli and his friends. It can be said that all five poets examined in the study were greatly influenced by the "Garip" movement, which had a considerable impact with the innovations it brought in Turkey during the Republican years, and that they continued the principles of the "Garip" movement largely in Turkish Cypriot literature.

Makale Bilgileri		Article Information	
Etik Kurul Kararı:	Bu çalışmada etik kurula ihtiyaç duyulacak bir veri toplama ve analizi yapılmamıştır.	Ethics Committee Approval:	In this study, there was no data collection and analysis that would be required by the ethics committee.
Katılımcı Rızası:	Bu araştırmaya katkı sağlayan katılımcılar bulunmamaktadır.	Informed Consent:	There are no participants who contributed to this research.
Mali Destek:	Çalışma için herhangi bir kurum ve projeden mali destek alınmamıştır.	Financial Support:	The study received no financial support from any institution or project.
Çıkar Çatışması:	Çalışmada kişiler ve kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.	Conflict of Interest:	The authors declare that declare no conflict of interest.
Telif Hakları:	Çalışmada görsel kullanılmamıştır.	Copyrights:	Images and photos were not used in the study.

KAYNAKÇA

- Aktaş, A. (2019). Orbay Deliceirmek. İ. Bozkurt & O. Karakartal (Ed.), *Kıbrıs Türk edebiyatı tarihi (1571 – 2017)*, Şiir 1, C. 2., içinde (s. 505-510). Ankara: İksan Matbaası.
- Balman, U. M. (1952). *Yurduma giden yollar*. Lefkoşa: Bozkurt Basımevi.
- Cihangir, Y. (2019). Pembe Marmara. İ. Bozkurt & O. Karakartal (Ed.), *Kıbrıs Türk edebiyatı tarihi (1571 – 2017)*, Şiir 1, C. 2. içinde (s. 133-137). Ankara: İksan Matbaası.
- Deliceirmek, O. (1989). *Süleyman Uluçamgil –bütün şiirleri-*. Lefkoşa: KKTC Millî Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yay.
- Deliceirmek, O. (1994). *Leylâ ile Köroğlu*. Lefkoşa: Sultan Matbaacılık.
- Ezilmez, H. (2019). Kıbrıs Türk Edebiyatı'nda Şiir. İ. Bozkurt & O. Karakartal (Ed.), *Kıbrıs Türk edebiyatı tarihi (1571 – 2017)*, Şiir 1, C. 2., içinde (s. 13-20). Ankara: İksan Matbaası.
- Gökbulut, B. (2008). Kıbrıslı Türk şairlerin, tarihî olaylar paralelinde oluşturduğu “Adalı, Akdenizli ve evrensel” edebiyat. M. Turan & M. Oral (Haz.), *XV. Uluslararası KIBATEK edebiyat şölenu bildiriler kitabı* içinde (s.37-49). Ankara: Başkent Klişe & Matbaacılık.
- Gülcü, M. (2020). Orhan Veli Şiirinde Japon Estetiği. *Mecmua*, (9), 20-44.
- Hakeri, B.H. (2000). *Kültürümüzde sanatçılar ve yazarlar isimler sözlüğü*. Lefkoşa: Hakeri Yay.
- Kabataş, O. (2009). *Kıbrıs Türkçesinin etimolojik sözlüğü*. Lefkoşa: Kıbrıs Türk Yazarlar Birliği Yay.
- Kanık, O. V. (2003). *Orhan Veli Bütün Şiirleri*. İstanbul: YKY.
- Kanık, O.V. (2003). *Şairin işi, yazılar, öyküler, konuşmalar*. Birinci Baskı. İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- Kansu, M., & Demirağ, F. (1959). *İkinin yaşamı*. Ankara: Sanatçıların Kendi Yayını.
- Mapolar, H. A.(1986). *Yapıtlarıyla yaşayan sanatçımız*. S. Yusuf (Haz.), Ankara: Büyük Meclis Gazetesi.
- Marmara, P. (1986). *Şiirler*. S. Yusuf (Haz.), Ankara: Büyük Meclis Gazetesi.
- Mumcu Ay, Y. (2009). Türk şiirinde Garip Hareketi. *Electronic Turkish Studies*, 4(1-II Kış), 1227-1276.
- Mungan, M. (2002). *Bir garip Orhan Veli*. İstanbul: Metis Yay.
- Öner, H. (2019). Orhan Veli Kanık'ın izinde bir şair: Halim Şefik Güzelson. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, 19(19), 65-85.
- Öznur, Ş. (2002). *Osman Türkay'ın ilk şiirleri üzerinde bir araştırma*. Lefkoşa: Gökada Yay.
- Öznur, Ş. (2022, 1 Ağustos). Unutulmayan büyük şair Süleyman Uluçamgil. Erişim adresi: <https://www.halkinsesikibris.com/kultur-sanat/unutulmayan-buyuk-sair-suleyman-ulucamgil-h180939.html>
- Sazyek, H. (1999). *Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde Garip Hareketi*. Ankara: Türkiye İş Bankası Yay.
- Şen, C. (2016). Kıbrıslı Şair Süleyman Uluçamgil'in şiirlerinde Garip akımının etkisi. C. Şen (Ed.), *Kıbrıslı Şehit Şair Süleyman Uluçamgil* içinde (s.87-107). İstanbul: Kesit Yayınları.
- Tekmen, A. N. (2010). Japon şiiri Haiku ve Türk edebiyatındaki yansıması. *Türkoloji Dergisi*, 17(1), 149-157.
- Terzi, S. (2019). *Garip akımı sanatçılarının şiirlerinde bir değer olarak yaşama sevinci ve tabiat sevgisi bağlamında çocuk* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağrı.

- Turan, M. (2008). Çağdaş Kıbrıs Türk şiirinde eğilimler/yönelimler. Erişim adresi: https://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20EDEBIYATI/metin_turan_cagdas_kibris_turk_siiri_egilimler.pdf
- Uçar, A. (2023, 4 Kasım). Şiirde kurallara başkaldırı. Erişim adresi: <https://www.bagimsiz.com/siirde-kurallara-baskaldiri>
- Yaşın, M. (2019). *Cyprianka – Kıbrıs Şiiri'nin 300 yılı*. İstanbul: Yitik Ülke Yay.